

Molnár Katalin* – Suba László*: Ön, Maga vagy Te? - A megszólítások nyelvi etikettje a rendészeti szervezetekben

Absztrakt

A szerzők a megszólítási formák használatának nehézségeit járják körbe. Mint megjegyzik, a magázás és a tegezés általános illemszabályai változnak az idők folyamán, és ezekkel kapcsolatban nem mindig lehet pontos útmutatást adni. A tanulmány ehhez a megállapításhoz kapcsolódva azt a sajátos helyzetet boncolgatja, amikor a nem, a kor, a rang és ezek viszonya kiegészül egy ötödik tényezővel: a rendészeti szervezetek hierarchiájával, illetve az ennek alapján megszövegezett alaki szabályokkal. E szabályok és az általános társadalmi illem között sokszor tapasztalunk ellentmondást, de hogyan oldhatjuk föl ezeket? – erre keresik a választ a tanulmány szerzői.

Kulcsszavak: etikett, hierarchia, kommunikáció, megszólítás, rendészet

Abstract

The authors discuss the difficulties of using forms of address. As noted, the general rules of etiquette for dating and tagging change over time, and it is not always possible to give precise guidance regarding them. In connection with this finding, the study dissects the specific situation when gender, age, rank and their relationship are supplemented by a fifth factor: the hierarchy of law enforcement organizations, and the formal rules drafted based on this. We have often experienced contradictions between these rules and general social etiquette, but how can we resolve them? – this is what the authors of the study are looking for.

Keywords: addressing, communication, etiquette, hierarchy, law enforcement

Bevezetés

Témavezető és immár felavatott PhD-fokozatos párosunk ezzel az írással ünnepli a közös büszkeségük tárgyát képező doktori disszertáció megvédésének egyéves évfordulóját. Hiszen mire ez a tanulmány megjelenik, talán beköszönt az ősz, s aktuális lesz a megemlékezés. A doktori tanulmányok végét jelző 2022. szeptember 2-i sikeres védéssel mindkettőnk életében egy korszak kétségtelenül lezárult. Ám már akkor tudtuk, hogy elkezdődött egy másik, egy szabadabb, amelytől joggal reméltük, hogy tartogat még számunkra közös kutatói potenciált. Szerencsére sem az érdeklődési körünkbe tartozó témákból, sem az egymást inspiráló gondolatainkból nem fogytunk ki hirtelen. Egy sor olyan közös nevezőnk maradt – sőt, folyamatosan keletkeznek is ilyenek –, amelyek bővebb kifejtést érdemelnek. Csak lenne annyi időnk, amennyi ötletünk! E kötet lehetőséget kínált, hogy a rendészeti kommunikáció kimeríthetetlen tárházából előássunk egy mindkettőnket rég foglalkoztató nyelvi leletet. Te vagy

* Molnár Katalin Dr., PhD., egyetemi docens, Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar, Rendészeti Magatartástudományi Tanszék, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7271-5177>, molnar.katalin@uni-nke.hu

* Suba László Dr., PhD., pénzügyőr alezredes, egyetemi adjunktus, Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar, Vám- és Pénzügyőri Tanszék, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6251-4654>, suba.laszlo@uni-nke.hu

Ön? Ti? Esetleg Maguk? Netán Kegyed? A megszólítások nyelvi etikettje a rendészeti szervezetekben számos elemzésre alkalmas, érdekes példát tartogat. Úgy döntöttünk, hogy néhánynak a segítségével az ezzel az izgalmas nyelvi jelenséggel kapcsolatos gondolataink summázatát most a tisztelt olvasó elé tárjuk.

Egy kis nyelvészkedés

Karinthy Frigyes Tegezés című jelenetében két úr találkozik, akik egy pár nappal korábbi rendezvényen összekegyeztek, ám egyikük sem emlékszik rá. Nem akarván udvariatlanok lenni, percekig kínosan kerülnek, hogy megszólítsák egymást. A jelenet persze karinthysan-humorosan végződik, de tanulsága máig ható: a tisztázatlan nexusból származó megszólítás illetlen és kellemetlen lehet (Szili, 2003).

„A kommunikációkutatásban kiüntetett helyet foglal el a kapcsolatfelvétel mozzanatának vizsgálata. A kapcsolatteremtés egyik gyakori eszköze a megszólítás, amely szinte a cselekvéssel egyenértékű mozzanat, amelyet a szakirodalom a 'verbális érintés' terminológiával illet. Valóban felér egy mozzanattal, egy valóságos érintéssel, amely erőteljesen befolyásolja a kommunikáció további menetét. A megszólítás módja árulkodik a kommunikációs partnerek viszonyáról, érzelmi állapotáról és a kommunikációs helyzet formális vagy informális voltáról. Köztudott tény, hogy a megszólítás formái a legtöbb nyelvben szövevényesek. A magyarban a nem, az életkor és a társadalmi helyzet által meghatározottak, de ezeknek a paramétereknek a működését tovább bonyolítja a kommunikációs partnerek viszonya és pillanatnyi helyzete.” (Fercsik, 2000)

Vagyis a kérdés bonyolult. De hogyan alakultak ki és milyen változásokon mentek keresztül a magyarban a nyelvi illemtan (Deme et al., 1998), azon belül is a tegeződés és a magázódás nyelvi formái? És főleg: hogy állunk vele manapság? Különösen a hivatalos érintkezés egy speciális ágában, a meglehetősen hierarchikus működésű rendészet területén (Reményi, 2000)? Mielőtt azonban ebben elmerülnénk, kezdjük egy kicsit messzebről. Mivel a téma hatalmas, ezért általános jellemzői közül megpróbáljuk csak azokat a vonatkozásait kiemelni, amelyek mondanivalónk tudományos keretbe helyezése szempontjából feltétlenül szükségesek. Ehhez az Anyanyelvápolók Szövetségének honlapján 2021. január 8-án Balázs Géza nyelvészszel készült interjút használjuk, amely a jelenséget kifejezetten érdekesen és közérthetően taglalja.

Az általános nyelvészek szerint – és erre Balázs a Halotti beszédtől kezdve az istenhez való imádkozáson át az úr–szolga viszonyig számos példát sorol – a magyar nyelvben eleinte csak tegezés létezett. Ahogy teltek a századok, és elődeink egyre több idegen nyelvű nemzettel érintkeztek, úgy kerültek be nyelvünkbe a legkülönfélébb magázódó nyelvi fordulatok. A latinból például az 'alázatos szolgája' jelentésű 'servus humillimus' köszönés, megszólítás honosodott meg, a németből a 'kezét csókolom' jelentésű, magyarul 'kisztihand'-ként hangzó 'küß die Hand'. Ma pedig se szeri, se száma a más nyelvekből átvett üdvözlő szavaknak.

A 'maga' megszólításról, majd az annak alternatívájaként megjelenő 'ön'-ről Balázs a következőket mondja: *„A 'maga' közvetett kommunikációs formaként született meg. A beszélő egy jelenlévő harmadik személyre – aki nem 'te', hanem 'ő' – használta az egyes szám harmadik személyű névmást. Az 'ő magá'-ból aztán 'maga' lett. Ez a szóhasználat a XV–XVI. századtól kezdett meghonosodni. Az új kifejezés megjelenése után nem volt szabad vagy legalábbis nem illett tegezni a földesurat, a papot és más magasabb rangúakat. [...]*

A XIX. század elejétől aztán – ahogy a valóság sok eleme, a társadalom szerkezete változott – egyre többen kezdték úgy érezni, azt gondolni, hogy a 'maga' kissé póriás, vidékies. Hiszen már a parasztlak körében is elterjedt. Valami másra, választékosabbra, polgárisabbra vágytak. Volt is ezt erősítő szellemi környezet. Történelmünkben e néhány évtized a sok mindent átformáló, megújítani kívánó reformkor s azon belül a nyelvújítás sok-sok eredményt hozó időszak. Az egy ideje már használatos 'önmaga' kifejezésből kipattant a rövidebb 'ön'. Ezt Széchenyi is jónak tartotta, szorgalmazta a használatát. Az ő tekintélye, országos ismertsége sikerrel egyengette az udvariasabbnak érzett, kifinomultabb stílusú beszédet lehetővé tevő új szó útját. Ez

azonban megzavarta az addigi viszonylag egyszerű 'te' és 'maga' kétosztatú rendszert, és a 'nem tegezés' maga is kétosztatú lett. Megjelent egy újabb választási lehetőség: 'maga' vagy 'ön'. A két szónak ugyanaz a jelentése, de mindenképpen más a hangulata. És sokan rögtön meg is sértődtek – városokban legalábbis –, ha valaki nem 'önözze', hanem 'lemagázta' őket." (Balázs, 2021) És tegyük hozzá: ez a nem is annyira finom distinkció azóta is tartja magát. Azért is idéztük hosszasan a 'maga' és az 'ön' keletkezéstörténetét, hogy megértsük ennek a máig ható különbségérzetnek a kultúránkban mélyen húzódó okait.

Az interjúban olvashatunk a ma már egyértelműen tegezőnek számító 'szervusz' ('szolga' jelentésű) szavunk eredetéről is, amelyet a kultúrtörténész Hegedűs Géza írt meg tüzetesen. De Balázs hosszan ecseteli a különböző nemesi rangban lévők dualizmus kori, majd két világháború közötti megszólításait (herceg, gróf, méltóságos, kegyelmes, excellenciás nagyságos, tekintetes úr), illetve ezeknek női változatait is, mint a magázódás bevett fordulatait. Mivel a társadalmi rangok e bonyolult rendszere sok hibázási potenciált tartogatott, jó „megoldásnak kínálkozott – máig is az – a 'tetszikezés'. Ez vitathatatlanul udvarias, főképpen idősebbek megszólítására alkalmas forma.” (Balázs, 2021) A 'maga' és az 'ön' megszólítást egyaránt elkerülheti, aki ezt választja, mégis udvarias marad, sőt, egyszerre kedves is lehet.

A második világháború után a régi címek, rangok eltűntek, és már-már erővel terjesztették az általános tegeződést, ami az egyenlő társadalmi viszonyok nyelvi leképeződésének tekinthető. Balázssal ellentétben ezt azért demokratizálódásnak nem neveznénk, tekintettel az 'elvtársaságra', 'elvtársnőzésre', még akkor sem, ha mint megállapítja, az „régii munkásmozgalmi, szociáldemokrata hagyomány volt. Ez elevenedett újjá. [...] Az elvtársaság és a »kötelező« tegeződés gyorsan kiment a divatból. És nálunk már az ötvenes évek végétől – legalábbis bizonyos helyeken, élethelyzetekben – újra megjelent az 'úr'”. (Balázs, 2021)

Az összefoglaló napjaink közéleti magázódási-tegeződési szokásaiig is eljut, természetesen. Az életkorral változó, bölcsődei, óvodai, általános és középiskolai, majd egyetemi és munkahelyi emberi viszonyokat tökéletesen leképezi a megszólítási formulák – és főleg azok kölcsönösségének vagy éppen aszimmetriájának – gazdag nyelvi repertoárja. Számunka ennek két aspektusa lesz fontos a későbbiekben: az egyik a felsőoktatási, a másik a munkahelyi szintéren működő szokások, normák, illetve esetenként írásban is lefektetett szabályok.

Balázs szerint a „kor, a nem, a munkahelyi beosztás, a társadalmi presztízs közötti különbségek miatt a felnőttek között sem könnyű élni a két lehetőséggel. A szokás az, hogy az idősebb ajánlja föl a tegeződést a fiatalabbnak, a főnök a beosztottnak, a »rangosabb« a kevésbé rangosnak, a nő a férfinak. Ha idősebb kolléga, munkahelyi vezető, ismerős felajánlja a tegeződést, azt illik elfogadni. A visszategezéskor az iránta érzett tiszteletünket pedig kifejezhetjük” másként is: hosszabb, kiegészítő megszólítással. (Balázs, 2021) És az is érdekes, amikor egy hivatalos közegben, ahol a magázódás az elvárt, s ennek ellenére a felek a nyilvánosság előtt tegeződnek, nem ritkán mentegetőzésbe, magyarázkodásba kezdenek, indokoltnak érezvén, hogy feltárják közvetlenségük e nyelvi manifesztumának okait.

A tegezés és a magázás/önözés érdekes, különleges – nemtől, kortól, hierarchiában elfoglalt helytől független – esetei is megfigyelhetők a magyar nyelvben. Gondoljunk csak például a közmondások szóhasználatára! „Lassan járjon, tovább ér!” – elképzelhetetlen, hogy így hangozzék (íródjék) a közismert „Lassan járj, tovább érsz!” alapigazság. Vagy a szövegbeli utalást egy másik helyre/forrásra sem úgy írjuk, hogy „lássá”, hanem úgy, hogy „lásd”. „Vigyázz, ha jön a vonat!” – láthatjuk a gyalogos vasúti átjárókban a figyelmeztetést. S ha közeledünk a rendészeti szóhasználat felé, célhoz is értünk a „Vigyázz!”, a „Tölts!” (lövészet), a „Feküdj!”, vagy a régebbi „Kardot ránts!” vezényszavakkal. Vajon mi lehet az a közös pont a fenti példákban, amely kétséget sem hagy számunkra afelől, hogy ezeket a közléseket kizárólag tegező formában mondjuk és/vagy írjuk? Talán mind a közmondások, mind a biztonsági figyelmeztetések, mind pedig a (személyragot tartalmazó) katonai/rendészeti vezényszavak mögött ott rejlik valamiféle „tudásbeli magasabbrendűség” a közlő részéről. Ő az, aki megtanít

minket „az élet nagy igazságára” (a közmondások alapja elődeink sokaságának a tapasztalata), vagy előre látja, hogy mire kell ügyelnünk, hiszen felkészültebb nálunk (és figyelmeztet a rejtőzködő veszélyre), vagy éppen emellett még parancsot is adhat, pontosan azért, hogy biztonságosan végre tudjunk hajtani egy nem veszélytelen feladatot.

A nők és férfiak relációjában is vegyes a kép. Azonos neműek könnyebben tegeződnek (össze is), mint a különböző neműek. Bár ma már ebben is lazulni látszik a szigorú etikett, azért az életkornak és a társadalmi rangnak vagy a szerepeknek, foglalkozásoknak még mindig erőteljes hatásuk van arra, hogy ki kivel tegeződhet, vagy kiknek illik inkább a magázódásnál maradniuk. Különleges helyzetben vannak ebből a szempontból az egyes szolgálatok képviselői. Éppen ezért lesz fontos a rendészeti viszonyok között e téren jellemző szokások vizsgálata.

A magánjellegű kapcsolatokban használatos magázás és tegezés nem tárgya írásunknak, de annyit mindenképpen szükségesnek tartunk megjegyezni, hogy itt sem (volt) egyszerű a helyzet. „Egy évszázaddal, sőt, akár csak néhány évtizeddel ezelőtt is általános volt, hogy az idősebb nemzedék tegezte a fiatalabbat, s az magázta a szülők, nagyszülők korosztálybelieket. Változás csak a XX. század második felében következett be. Nem is egyik pillanatról a másikra.” (Balázs, 2021) És tegyük hozzá: nem is egységesen. Bár a familiáris viszonyokban egyre terjed a kölcsönös tegeződés, azért még mindig nem egyöntetű, s bizony az idősebbek javára itt is gyakorta megfigyelhető az aszimmetria (Dömötör, 2005).

Összegezve a fenti fejtegetéseket, azokból egyértelműen kiderül, hogy a magázódás használati értéke valahogy udvariasabb. A formális(abb) kapcsolatoknak még ma is nyilvánvaló hozzávalója. Alkalmazója szándékosan és tudatosan teremt meg és fejezi ki szikárabb grammatikai – morfológiai – és árnyaltabb stilisztikai – lexikális, szintaktikai és kontextuális – nyelvi elemekkel a megszólított(ak) iránti – sokszor lehet, hogy csak kötelező, de nem valódi – tiszteletét. A távolságtartóbb, visszafogottabb közlésekhez a finomabbnak ítélt ’ön’ vagy a familiárisabb ’maga’ megszólítást tartalmazó fordulatok illenek – szintén a nexustól függően. S bizonyos környezetben és korokban a magánjellegű személyközi kapcsolatoknak is csak egy szintje után lehet eljutni a tegeződésig – ha egyáltalán.

De vajon hogyan működött és működik mindez a hivatalos intézményi, speciálisan a rendészeti nyelvhasználatban? És milyen változásokra számíthatunk a jövőben? A következő fejezetben ezeknek a kérdéseknek járunk utána.

A megszólítás nyelvi etikettje a rendészeti szervezetekben

Hogy is volt?

Egy húsz évvel ezelőtti tanulmányban a rendészeti kommunikációban leginkább használt hivatalos stílus jellemzésekor olvashatjuk a következőket: „...a hivatalos érintkezés alkalmával megkívánt illem diktálja a hivatalos nyelvhasználatban az »önöző« (és nem a »magázó«, sem pedig a »tegező«!) nyelvi formák kizárólagosságát. Ez az írásbeli érintkezések során még akkor is gyakran így van, amikor pedig az egymással levelező felek a hétköznapi életben tegeződnek. Mindez a szorosán vett hivatalos érintkezés alkalmával működik csak ennyire mereven. Más a helyzet a stílusréteg szóbeli változataiban, például a kötetlenebb kollegiális társalgások, szakmai beszélgetések során. Itt azonban már keverednek a hivatalos és a társalgási stílus szabályai.” (Molnár, 2002, 241) A kiinduló helyzet azóta is ugyanez, de a praxis húsz év alatt sokat változott. Ám hogy honnan jutottunk el a mai napig, azt majd egy kis „egyenruhás” nyelvtörténettel szeretnénk illusztrálni.

Mielőtt azonban erre rátérnénk, szerzőpárosunk pénzügyőr és férfi tagja előkeresi halvány emlékei közül a 90-es évek legelejét, nem sokkal a rendszerváltozás után, amikor (akkor már csak egyéves) sorkatonai szolgálatát töltötte. Az idő tájt még éppen hogy elhagyta a társadalom egyenruhás része az elvtárs megszólítást, és mivel az úr túl nagy pálfordulás lett volna, hát „divatba

jött” a *bajtárs*. (Angelusz & Tardos, 2003) Néhány évvel később aztán megtörtént az elhatározás: a mind a mai napig használatos *úr* megszólítás bevezetése (főhadnagy úr, parancsnok úr stb.). Ami tanulmányunk szűkebb értelemben vett témáját illeti, a Magyar Honvédségnél és a Határőrségnél a hivatásos állományú és a sorállományú katonák között tilos volt a tegeződés. Ugyanakkor előfordult, hogy – mint Zsigovits felidézi – a határőr őrsökön a hivatásos állományú és a sorállományú között családi viszony alakult ki, mivel a hivatásos állományú az őrs mellett lakott, gyakorlatilag éjjel-nappal együtt volt a katonáival. „Ebből adódott az, hogy esetenként az öregkatonákkal, a tiltás ellenére tegező viszonyba kerültek.” (Zsigovits, 2016, 115.)

Még messzebbre, egészen az önálló magyar pénzügyőrség megalakulása körüli időkre tekintve, azt látjuk, hogy az ún. „polgárfiak”, vagyis nem arisztokrata származású tisztek és a régi katonadinasztiák tagjai között ellentét alakult ki. Ez abban is megnyilvánult, hogy „a forradalmakat leverő tisztikar a társadalmi bojkottot gögös elzárkózással viszonzta, nemzetekfelettségét hangoztatva, ha valamikor, leginkább ekkor tekintette magát egyetlen nagy családnak. A protekcionizmus, rokonok, barátok és »jó házból való« fiaik támogatása ebben a légkörben természetes, származás és megbízhatóság fontosabb, mint a képzettség szintje. Ekkor alakul ki a tiszti tegeződés (tévesen arisztokratikusnak hitt) szokása, sajátos íratlan szabályaival.” (Hajdu, 1996, 342-343.)

A jelen

Napjainkban a Nemzeti Adó- és Vámhivatal alaki szabályzata (2153/2016/VNH szabályzat) tartalmaz előírást arra, hogy a pénzügyőrrel szemben milyen követelmények érvényesülnek a szóbeli kommunikációt illetően. Eszerint: „A pénzügyőr mind vezetői és kollégái, mind az ügyfelek felé történő kommunikáció során legyen tisztelettudó, ne sértse a másik fél méltóságát, becsületét. A pénzügyőr az eljárások, feljebbvalók és ügyfelek felé használjon magázó formát.” Világos, egyértelmű szabályok, úgy is fogalmazhatnánk, hogy a közvetlen emberi kommunikáció alapelveit rögzítette a szabályzatot kiadó vezető, s ezzel csak egyetérteni tudunk. Az idézet második mondatához azonban van hozzáfűzni valója magának a szabályzat megalkotójának, de szerzőpárosunknak is.

Kollégák egymás közt – tiszteletlenség kontra hierarchia?

Az alaki szabályzat azon rendelkezését, hogy a pénzügyőr az eljárások, feljebbvalók felé használjon magázó formát, a szabályzat következő pontjának rendelkezése a való életbe igazítja. Azt mondja ugyanis, hogy a magázó formát „szükségszerűen nem kell teljes körűen alkalmazni speciális szolgálati feladat végrehajtása esetén, ha a feladat sikeres végrehajtása érdekében ez indokolt”, továbbá „eljárások, feljebbvalók a magázó forma használatának kötelezettsége alól mentesíthetik a pénzügyőrt”. Az általános illemszabály ugyanis, mely szerint „munkahelyen a férfiak a férfakkal, nők a nőkkel általában automatikusan tegező viszonyba kerülnek” (Köves J., 1988, 34.), megállja a helyét az adó- és vámhatóságnál is, finomítva, kiegészítve természetesen azzal a főszabállyal, hogy a tegezést azonos neműeknél az idősebb ajánlhatja fel, férfi–nő kapcsolatban pedig csak a nő. (Görög, 2018) A NAV-nál azonban, úgy tűnik, még tovább bonyolítja a helyzetet, hogy – meglepetésünkre! – hallottunk már olyan esetről, amikor egy egyenruhás munkatárs nem volt hajlandó tegeződni civil kollégájával! Mintha két külön bolygóról érkeztek volna!⁹

De visszatérve az alaki szabályzat idézett rendelkezéseire: ezek a szabályok azt a teljesen életszerű helyzetet kívánják „legálissá” tenni, hogy a munkatársak együttműködése minden foglalkozás gyakorlása közben sokkal gördülékenyebb, ha tegezik egymást; a tegeződés – már csak a magázó/önöző formához képest kevesebb szótagszám miatt is – gyorsabb, dinamikusabb munkát tesz lehetővé. Különösen igaz ez a megállapítás olyan élethelyzetekre, amelyek során

⁹ A Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományának jogállásáról szóló 2020. évi CXXX. törvény 2. § (1) bekezdése szerint a NAV személyi állományán belül az adó- és vámhatósági szolgálati jogviszonyban állók:

- a) tisztviselői státuszú foglalkoztatottak vagy
- b) pénzügyőri státuszú foglalkoztatottak.

gyors kommunikációra és cselekvésre van szükség (pl. gépjármű átvizsgálása, elkövető elfogása stb.).

Úgy látjuk – egyelőre csak az egyenruhás állomány, vagyis a pénzügyőrök berkein belül maradván –, hogy a NAV alaki szabályzata teljeskörűen és életszerűen szabályozza a kollégák közötti szóbeli kommunikációt. Teljesen egyértelműek a természetükből fakadóan íratlan illemszabályok is: a tegezés felajánlásában a nő abszolút elsőséget élvez, azonos neműek között pedig az idősebb, illetve a jóval magasabb beosztású kezdeményezheti a tegeződést. A probléma éppen itt kezdődik: mit jelent az, hogy jóval magasabb beosztású? Mi a helyzet akkor, ha a jóval alacsonyabb beosztású nő, a jóval magasabb beosztású pedig férfi? Az előljáró, feljebbvaló a magázó forma használatának kötelezettsége alól mentesítheti a hölgy pénzügyőrt, kikényszerítve ezzel a kölcsönös tegeződést? Egyáltalán az egyenruhás testületekben csak a hierarchia számít, vagy az általános illemszabályok is? Továbbá: a NAV-nál, amely „különös kentaur szerzet” (Erdős, 2021), még az is bonyolítja a helyzetet, hogy egyenruhások és civilek dolgoznak együtt, és a szervezeti hierarchia csúcsán (de sokszor főosztályok, igazgatóságok élén is) jellemzően férfiak helyezkednek el, akik közül sokan pénzügyőrök.

Hogyan tudja megadni a tiszteletet beosztott az előljárónak, feljebbvalónak? Hogyan tud ugyanakkor illetudó maradni az előljáró, feljebbvaló a hölgy beosztottal szemben? Egy lehetséges megoldásra alább még visszatérünk.

Az ügyfél is (nyelvi) tiszteletet (is) érdemel!

Ami az adó- és vámhatóság munkatársai és az ügyfelek közötti kommunikációt illeti, mint a fentebbi idézetből láthatjuk, a pénzügyőrök részére itt is van előírás, nevezetesen az, hogy az ügyfelek felé magázó formát kell használni. Az alaki szabályzat itt azonban már nem ad felmentést ez alól a szabály alól. Pedig a mindennapi gyakorlat ennél jóval árnyaltabb. Hiszen előfordul, hogy az ügyfél adott esetben volt kolléga, aki tegnap még talán egy irodában dolgozott az eljáró pénzügyőrrel. Vagy nő, aki felajánlja a tegeződést. Vagy a pénzügyőr és az ügyfél egyébként is régi ismerősök, pl. volt iskolatársak. Így hát sok esetben „felmerül a kérdés, hogy tegeződhet-e a pénzügyőr. Álláspontunk szerint ezt csak akkor teheti meg, amikor egyébként az általános illemszabályok szerint is megtehetné (tehát pl. ha egy nő felajánlja a tegeződést egy férfi pénzügyőrnek). Azonban még e kereteken belül is azt ajánljuk, hogy inkább csak olyan esetben kerüljön sor tegeződésre pénzügyőr és ügyfél között, amikor az ügyfél rendszeresen visszatérő, jóbiszemű, korrekt módon együttműködő személy (pl. a vámhivatálnál rendszeresen vámkezelhető vámügymintéző). A vámhatáron először megjelenő utas »bratyziasát« inkább utasítsuk el.” (Suba, 2022, 203.)

Tanítvány és/vagy (leendő) kolléga? A rendészeti képzés nyelvi etikettjének dilemmái

Kezdjük a dolgot az általános oktatási helyzettől. „Az oktatási intézmények kívánta formális viszony és a tanár-diák kevésbé formális kapcsolata az oktatás évei alatt többször is kódváltásra készíti a résztvevőket” – írja Fercsik. (Fercsik, 2000) Balázs Géza szerint: „Napjainkban a fiatalabb tanárnők gyakran felkínálják a tegezést a frissen érettség után a fiatalabb férfi tanárok is ezt teszik a fiúkkal. Egyetemeken, főiskolákon a fiatal tanárok közül sokan tegeződnek a hallgatókkal. Nagyjából harmincéves koromig én sem tettem másként. Aztán a tanszékevezetőnk felhívta a figyelmemet, hogy érdemes valamelyes távolságot tartani, és térjek át a magázásra. Nebéz volt átállnom. És a végzős fiúknak most is felajánlom a tegeződést. A friss diplomás lányoknak pedig, ha munkatársaim lesznek – nehogy a tegeződést bizalmaskodásnak vegyék – azt mondom, hogy ha úgy gondolják, a tegeződést ők ajánlják fel nekem.” (Balázs, 2021)

Nagyon hasonló a helyzet szerzőpárosunk munkahelyén, a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Karán. Egyenruhás nézőpontból szemlélve úgy tűnik – legalábbis a pénzügyőr hallgatók és oktatók viszonyát tekintve –, hogy az oktatók a nappali munkarendes

hallgatókkal következetesen magázódnak, a tanulmányaikat levelező munkarendben folytató *kollégákkal* pedig tegeződnek. Ez utóbbi szokás kifejezésre juttatja az oktatók azon attitűdjét, hogy levelezős hallgatóikat *elsősorban* kollégának tekintik, s csak másodsorban hallgatónak. (Ilyenkor – némileg feszegetve az illemszabályok határait – a férfi oktatók meg szokták kérdezni a hallgató kolléganőket, hogy megengedik-e, a kollegiális viszonyra hivatkozva, a tegeződést.)

Ami pedig a már végzett nappali munkarendes hallgatókat illeti: mivel ők kollégává váltak, az oktatók részéről megtörténik az összetegeződés, nagyjából a legutolsó záróvizsga és az oklevélatadó ünnepség között, akár spontán is, de újabban leginkább a Vám- és Pénzügyőri Tanszék által megszervezett pezsgős koccintás keretében. Tanárnőként a tegeződés felajánlása magától értetődik; férfi tanárként viszont mi magunk is a Balázs Géza által fentebb vázolt megoldást követjük, vagyis a végzett fiúknak felajánljuk a tegeződést, a hölgyeknek pedig azt mondjuk, hogy ha úgy gondolják, a tegeződést ők ajánlják fel volt tanárunknak.

S talán ugyanez lehet a megoldása annak a helyzetnek is, amikor a magasabb beosztású pénzügyőr – élve az alaki szabályzat által biztosított lehetőséggel – megengedné a tegeződést hölgy beosztottjával szemben. Mivel az általános illemszabályok szerint ez udvariatlanság, talán a tegeződés „felajánlásának felajánlása” lehet részéről a helyzet kulcsa. Hozzáteesszük, hogy természetesen a vázolt helyzetek és általunk vélt megoldások előfeltétele álláspontunk szerint az, hogy mindkét fél érezze: könnyebben, gördülékenyebben értenek szót egymással tegeződve, illetve olyan jó munka- (és emberi!) kapcsolat alakult ki kettejük között, hogy a tegeződésnek eljött az ideje. Érdekes példája ennek A pogány Madonna című film zárójelenete, amikor a film főszereplője, Ötvös Csöpi, a profi zsaru a felderítésben mindvégig segédkező 5–6 éves kislányt magázódnak hívja meg egy kólára. Természetesen, mint gyereket, végig tegezte, de az elismerés jegyében éppen ezzel a szimbolikus magázással – a legkomolyabb játékként – teszi őt partnerré, tulajdonképpen emeli egyenrangú „kollégává”. Azért az sem elhanyagolandó körülmény, hogy a kislány egy perccel azelőtt egy jól irányzott csúzlilövélssel megmentette Csöpi életét.

Szerzőpárosunk másik tagja civil, nő és tanárnő – ezzel háromszorosan is speciális helyzetben van egy hierarchikus szervezet képzőintézményében. Az etikett alapvetően nőként vonatkozna rá, de a hierarchiához és az oktatási (tegyük hozzá: felnőttképzési) szituációhoz is alkalmazkodnia kell (Ballagó, 2016). És szokott is. Saját három évtizedes praxisában a tegeződés-magázódás terén mindenféle variációra tudna példákat mondani. Ez persze hosszú lenne, de annyit mindenképpen meg kíván jegyezni, hogy a szokások az idő előrehaladásával is változnak, kettős értelemben is. Egyrészt szervezeti szinten: a XXI. század e téren is „lazul”. Ennek egyfelől, mint a nyelvi formák hű őrzője, egyáltalán nem örül. Másfelől viszont híve a közvetlenebb kommunikációnak, amely meggyőződése szerint egyszerűsíti az információáramlást, így javítja annak hatékonyságát. Másrészt egyéni szinten: a tanár életkora (és saját megfigyelése alapján nem!) szerint is változik a hallgatók hozzá való viszonya. Be kellett látnia, hogy eljött egy életkor, amikor a nála egyre fiatalabb hallgatói már nem tudták őt visszategezni. El kellett döntenie, hogy ő is következetesen magázza, vagy egyoldalúan tegezi őket, alkalmazva a „tanárpertut”. Sokáig tartotta magát a magázódáshoz, de aztán egy olyan életkor is eljött, amikor bizony utóbbira vetemedett. Szerzőpárosunk között ebben a nézetben különbség van: másikunk ugyanis a „tanárpertut” legfeljebb érettségig tartja elfogadhatónak.

A rendészeti nyelvhasználatban egyébként bevett szokás az ún. „csendőrpertu” (ez alapján alkottuk a „tanárpertu” kifejezést). A hozzá való viszony ambivalens. A hierarchiában felülről nézve sokak számára elfogadható, nincs vele semmi baj. Mi azonban inkább értünk egyet Balázs Gézával, aki szerint egyáltalán nem illendő eljárás „*»a lefelé való« és mindenképpen megalázó tegezés, amire nemigen mertek visszategeződni. És erre nemcsak csendőr–polgár viszonylatban volt példa. A köszönésben, persze, ma is érezhetőek, érezhetőek a két fél közötti élethelyzetbeli különbségek. De nagyon fontos, hogy mindez udvariassan történjen. És ebben nemcsak a szövegnek, hanem a kimondás módjának, a kísérelő mimikának, gesztusnak is szerepe van.*” (Balázs, 2021) A tisztelet azonban nemcsak „ragozás”

kérdése. Valljuk, hogy az ember egész viselkedésével, annak részeként pedig verbális kommunikációjának minden egyes apró megnyilvánulásával kifejezheti. Tanárként, hivatásosként természetesen mindenkit erre biztatunk.

Szép új (nyelvi) világ?

A fentiekben a szakmai képzés kapcsán tulajdonképpen már félig-meddig meg is válaszoltuk azt a kérdést, hogy a generációs „szakadékok” a nyelvi etikettben is érvényesülnek-e. Egyértelműen igen. Ebből egy további kérdés is ered, mégpedig az, hogy vajon meddig tartja még magát a hivatalos nyelvhasználatban a magázódás. Meglátásunk szerint az írásbeliségben sokkal inkább és sokkal tovább. Talán addig, amíg magában a magyar nyelvben is. De az is elképzelhető, hogy addig, amíg az újabb és újabb generációk, akik a hagyományos nyelvi etikethez tartozó magázódást/önözést már legfeljebb csak írott szövegekből ismerik, de szóban már nem használják, egyszerűen ki nem iktatják még az írott szabályok közül is.

És akkor ideje beszélni az online kommunikációról is! A rendészeti szervezetek külső kommunikációja a digitális korban szükségszerűen reagálva a társadalmi változásokra az online platformokon is jelen van. Félő – egyelőre nekünk, X és Y generációsoknak legalábbis biztosan –, hogy a tendenciák arra mutatnak, hogy az arány egyre inkább ebbe az irányba tolódik el. Hogy ki-kiket kezd ezzel egyénileg, az talán kevésbé izgalmas, illetve csak saját maga számára az. De hogy mit kezdenek ezzel az állami szolgáltató szervezetek és a bennük dolgozó szakemberek, közülük is a mi érdeklődésünk fókuszában álló rendészek, az felveti a közös – és nemcsak a jelenre, de már a jövőre is orientált – társadalmi felelősség kérdését. Rendészeti szakembereket oktatók lévén ennek felvállalása számunkra igencsak adja magát. Így hát a téma kapcsán is fontosnak tartjuk ebből következő álláspontunk egyértelműsítését.

Absztrakt rendészet

Az európai rendészettudományi kutatások már korán felfigyeltek egy érdekes jelenségre, amelyet Jan Terpstra, Nicholas R. Fyfe és Renze Salet vezettek be, és a „*The Abstract Police: A conceptual exploration of unintended changes of police organisations*” című, 2019 decemberében, a Sage Journal online kiadásában publikált tanulmányukban (Terpstra et al., 2019) az absztrakt rendészet fogalmával írtak le. A rendőrségnek a közösségektől való fokozatos, de jól érzékelhető távolodásáról tett megállapításait idehaza elsőként Budavári Árpád gondolta tovább. Budavárit kétfelől is izgatja a kérdés. Egyrészt 15 éve gyakorló rendőrkapitányként praktikusán ahhoz a hétköznapi szervezeten irányítási folyamatai felől közelít. Másrészt tanulmányai végéhez közeledő doktoranduszként a jelenség teoretikus elemzését is feladatának tartja. Kutatásaiban a mai kor egyszerre globális, országos és helyi biztonsági kihívásainak megfelelni akaró magyar rendőrség esélyeit abból a releváns szempontból is latolgatja, hogy a szervezet hatékonysága mennyiben függ attól, hogy hogyan képes kapcsolódni a civilekhez és azok közösségeihez, akikkel munkája során találkozik.

Ő maga tanulmánya absztraktjában így foglalja össze a téma lényegét: „*A globális biztonsági kockázatok kezelése, valamint a 21. század információtechnológiai fejlődése jelentős változásokat eredményezett a rendőrség és a társadalom kapcsolatában. E változások vizsgálata alapvető jelentőségű a rendészet jövőbeni szerepének meghatározásához. [...] A 2013-ban átalakított skót és holland rendőrség reformjának járulékos hatásaként a rendőrség belső viszonyai és a társadalom civil közösségeihez való kötődései is egyre formalizáltabbá, elvontabbá válnak. Azok a társadalmi és technológiai változások, amelyek a rendőrség absztrakttá válását elősegítették, óhatatlanok, ezért kevésbé befolyásolhatók. Éppen ezért nem az a kérdés, hogy mit tehetünk ellene, hanem az, hogy miként tudunk alkalmazkodni a megváltozott helyzethez. A tanulmányban feltárt jelenség alapján a jövőben szükséges megvizsgálni, hogy az absztrakt rendőrség milyen módon jelentkezik a magyar rendészetben, és milyen válaszlehetőségek tehetők annak érdekében, hogy a rendőrség és a társadalom szoros kapcsolata megmaradjon.*” (Budavári, 2022, 1090)

Rendészeti digilektus

Ha az állami rendészeti szolgáltató szervezetek és a civilek közötti kapcsolat fennmaradásához vagy szorosabbra és partneribbé fűzéséhez az egyik út az lesz/lehet, hogy a szervezeti kommunikáció egy jelentős része áttevődik az online térbe, akkor nyilvánvalóan elkerülhetetlen az azzal való tudatos foglalkozás. Ennek pedig szerves része a szakemberek erre való felkészítése is. Az információs társadalom megjelenésével párhuzamosan új képzések és hivatások jelennek meg, mely szakmai hiátus lefedésére nemzetközi szinten már képzés és hivatás is létezik, így például a „digitális kommunikációs rendőrtiszt” pozíció (Uricska, 2020a). Nem nevezhető véletlennek az a hazai folyamat sem, hogy a Budapesti Corvinus Egyetem meghirdette a „*Digitális közélet és szervezeti kommunikáció*” BA képzést¹⁰. Mivel egyre fiatalabb generációkról van szó, számukra ez a változás közel sem fog sem akkora kihívást, sem pedig komoly dilemmát okozni. Sőt, szinte ők maguk „követelik” és fogják megvalósítani azt. A hivatalos rendészeti nyelvhasználatban is fokozatosan háttérbe szoruló magázódást egyre könnyebben fogja felváltani a tegeződés, ami viszont valamelyest talán képes lehet kompenzálni azt a távolodó rendészet által kiváltott elvontságot is, amelyről Terpstráék beszélnek (Terpstra et al., 2019). Mint látjuk, felettébb izgalmasak ezek a nyelvi regiszterváltások és mozgások. Jobban járunk tehát, ha ahelyett, hogy az így is, úgy is elkerülhetetlen változások tényén keseregünk, kutatóként inkább örülünk nekik és igyekszünk elébük menni.

Magyarországon az online rendészeti kommunikáció alapos vizsgálata Uricska Erna nevéhez fűződik. Az általa 2020-ban bevezetett és azóta is kutatott rendészeti digilektus fogalmáról itt most csak röviden szólnunk, s ezt is abból a szempontból, hogy kiemeljük: legfontosabb jellegzetességeinek egyike, hogy a platformok moderátorai az oldalak látogatóival leggyakrabban a tegező formát igyekeznek használni, azt is főleg T/2. személyben. A téma aktualitásához kétség sem fér: „*A közösségi oldalak szerepének, lehetőségeinek, ezek kiaknázásának, jótékony és káros hatásainak vizsgálatának napjainkban kiemelt figyelmet tulajdonítanak. Magyarországon a rendészet még nem aknázta ki ezeknek az oldalaknak az előnyeit teljes mértékben, bár már vannak olyan irányú lépések és próbálkozások, amelyek a lakosság könnyebb, egyszerűbb és közvetlenebb elérését célozzák. Ezeket az oldalakat angol nyelvterületeken a rendészeti egységek napi szinten és tudatosan használják. Annak érdekében, hogy a rendőrség eredményesen lépjen fel a bűnözés ellen, el kell nyernie a lakosság tagjainak bizalmát. Ez pedig csak egy partnerségi viszony kiépítésével lehetséges, amiből viszont a szervezetnek a hajlandóságát és a kommunikációs készségeit is fejlesztenie szükséges. E téren a közösségi média még sok lehetőséget tartogat. A tanulmány előbb a rendészeti kommunikáció elméleti hátterét, illetve annak magyarországi előzményeit taglalja. Majd a szerző tartalomelemzés módszerével készült saját kutatásának eredményei alapján bevezeti a rendészeti digilektus fogalmát. [...] A tanulmány tehát főleg a magyar rendőrség kifelé irányuló kommunikációját, illetve egy létrehozható partneri kapcsolat kialakításának lehetőségét vizsgálja a közösségi hálón zajló kommunikáció által.*” (Uricska, 2020b, 156.) E partneri kapcsolatot szolgáló egyik legközvetlenebb nyelvi eszköz pedig – tekintettel a ma a közösségi oldalakon egyre növekvő számú fiatal generációk nyelvhasználati szokásaira – bizony a tegeződés.

Szintén Uricska (2022) használja elsőként az e-közösségi rendészet fogalmat (angolul e-community policing). A nemzetköziesítés célkitűzései és az internet nyelvhasználatának rövidítő tendenciája miatt (Istók, 2019) a szerző nemzetközileg is használható, rövid fogalmat próbált létrehozni. Az e-közösségi rendészet azoknak a rendészeti egységek által végzett kommunikációs tevékenységeknek az összessége, amely annak a jellemzésére szolgál, hogy a közösségi média hogyan befolyásolhatja a rendőrség és a közösség közötti kapcsolat fenntartására és javítására irányuló szervezeti stratégiákat. A konferencia-előadásból készülő, közlés alatt lévő tanulmányában (Uricska, 2023) konkrétan és részletesebben is ír a magyar rendőrség közösségi oldalain alkalmazott tegeződésről, annak karakterisztikájáról, következményeiről. A szervezet a bűn- és baleset-megelőzés, a pálya vonzóvá tétele, a szervezet és tagjai megítélésének jobbítása

¹⁰ <https://www.uni-corvinus.hu/post/landing-page/kommunikacio-es-mediatudomany-alapszakos-kepzes/>

érdekében jó ideje különböző nyelvhasználati stratégiákat alkalmaz. Ezek egyik eszköze a magázó forma felváltása a közvetlenebb hangvételi tegezővel. „*Ha mégis baj van, hívjátok a 1817-es balatoni segélyhívó telefonszámot!*” (Facebook, 2020. június 23.). Nem ritka az a jelenség sem, hogy a rendőrség a lakosság tagjaival történő együttműködés jegyében a ’mi’ személyes névmást használja.

Sőt, a szerző egy utóbbi időben megjelenő érdekes jelenségre is felhívja a figyelmet. Jelesül arra, hogy nem csak a közösségi oldalakra gyakorol hatást a Z generáció tagjainak lazább stílusa, de azok is visszahatnak a rendőrség hivatalos honlapjának nyelvhasználatára. Így a 2020. július 2-án, a magyar rendőrség Instagram-profilján (police_hu) is bemutatott országos kampányvideó – „*Ne húzz lapot 19-re! A közlekedés nem játék!*” – hasonlóan tegező formában jelent meg a police.hu-n, a magyar rendőrség hivatalos honlapján is. Pedig ez a platform még igencsak tartja magát a meglehetősen hivatalos, nem ritkán merev, szikár, távolságtartó, objektivitásra törekvő stílushoz. Persze az efféle változások folyamata nagyon lassú, és egyelőre csak néhány példa igazolja, de hogy elindult, az érzékelhető.

A magyar adó- és vámhatóság közösségi oldalakon való jelenlétével foglalkozó kutatást jelenleg nem ismerünk, de ezúton ajánljuk figyelmébe a fiatal kutatóknak ezt a minden bizonnyal sok potenciált tartalmazó területet.

Összegzés

Szerzőpárosunkat – mindkettőnk kommunikációs érdeklődése miatt – régóta foglalkoztatja a tegeződés-magázódás a rendészeti szervezetekben. Sokat beszélgettünk a témáról, ugyanakkor azt láttuk, hogy olyan tudományos publikáció, amely erre a szűk, de annál érdekesebb témára fókuszálna, eddig még nem látott napvilágot. Úgy véljük, hogy a rendészetben és a rendészeti (felső)oktatásban is meghatározó szerepe van egymás megszólításának, hiszen a tanulás támogatása érdekében fontos a minél közvetlenebb viszony. Ám az ehhez tartozó adekvát hangnem megtalálása mindig dilemmát okoz, különös tekintettel a felnőttképzésre, illetve a rendészet specialitásaira. Arra kerestük a választ, vajon hogyan oldható föl a hierarchia és a partnerség látszólag szilárd ellentéte – és arra jutottunk, hogy talán a humánus és a kulturáltság nyelvi realizációja a megoldás. Egyre nehezebb a generációs különbségek áthidalása is, és ehhez minden segítség jól jön, talán a nyelvi kódok összehangolása is egyike lehet az építőköveknek. Megpróbáltuk némileg felülről-kívülről megsejleszteni a tegezés-magázás témakörét, és arra jutottunk, hogy sokkal egyszerűbb ez annál, mint amennyire mi, egymással hierarchikus viszonyban lévő emberek megbonyolítjuk – lásd a tanulmány elején idézett Karinthy-féle két egymás megszólítását kínosan kerülgető fura urat.

Végezetül, a rendészeti nyelvhasználatra vonatkozólag is egyetérthetünk Domonkosi Ágnesnek az alábbi általános megállapításával: „*A kommunikáció minden színterén a szolidárisabb, tehát a partnerek azonos rangúságát hangsúlyozó formák: a második személy, illetve a keresztnéven szólítás terjedése tapasztalható. A kapcsolattartási szokásrend változása folyamatos, több nemzedék szokásrendjében is bizonytalanságokat okozó folyamat, amely a társadalom átalakulásának, a társas viszonyok átértékelődésének és az új technológiák hatásának természetes nyelvhasználati következménye.*” (Domonkosi, 2017, 296)

Irodalomjegyzék

- [1.] Angelusz, R. & Tardos, R. (2003). A megszólítási formák szociokulturális jellegzetességei a rendszerváltáskor. (Az elvtárs-tól az úr-ig). In Kontra M., *Nyelv és társadalom a rendszerváltáskori Magyarországon.* (pp.: 290–313.) Budapest, Osiris.
- [2.] Balázs, G. (2021) Interjú Balázs Géza nyelvészrel. Készítette: Daniss, Gy. (2021. 01. 08.) *Tegezhettek önt? – Könnyű eltévedni a megszólítások, köszönések dzsungelében.* Anyanyelvpolitók

- Szövevsége: <https://anyanyelvapolo.hu/tegezhettek-ont-konnyu-eltevedni-a-megszolitasok-koszonesek-dzsungeleben/> (Letöltés dátuma: 2023. 06. 15.)
- [3.] Ballagó, J. (2016). Metapragmatikai tudatosság – A tegező és a nem tegező formák az oktató és a hallgató közötti kommunikációban. In Bagyinszki Sz. – P. Kocsis R., *Anyanyelvünk évszázadai 2.* (pp.: 185–202.) Budapest, ELTE Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai és Dialektológiai Tanszék.
- [4.] Budavári, Á. (2022). Absztrakt rendőrség: Jan Terpstra, Nicholas R. Fyfe és Renze Salet: The Abstract Police: A conceptual exploration of unintended changes of police organisations című tanulmányának ismertetése. *Belügyi Szemle*, 70/5., 1089–1100. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.5.12>
- [5.] Deme, L., Grétsy, L. & Wacha, I. (szerk.) (1998). *Nyelvi illemtan*. Szemimpex Kiadó.
- [6.] Domonkosi, Á. (2017). A nyelvi kapcsolattartás alapformái. Megszólítások és köszönések. In Tolcsvai Nagy G., *A magyar nyelv jelene és jövője* (pp. 279–298). Gondolat Kiadó.
- [7.] Dömötör, A. (2005). Tegezés/nemtegezés, köszönés, megszólítás a családban. *Magyar Nyelvőr* 2005/129. 299–318. <http://nyelvor.c3.hu/period/1293/129304.pdf>
- [8.] Erdős, Á. (2021). A rendészeti igazgatás alapjai. In Erdős Á., *Integrált pénzügyőri ismeretek I.* (pp.: 13–35.). Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata.
- [9.] Fercsik, E. (2000). Tegezés vagy magázás? – Kapcsolatteremtés a tankönyvekben. *Könyv és Nevelés*, 2000/2., 60–64. <https://epa.oszk.hu/01200/01245/00006/cikk8.html>
- [10.] Görög, I. (2018). *Summa summarum. Európaiság – hitelesség – protokoll*. Budapest, Athenaeum.
- [11.] Hajdu, T. (1996) Nemesi tisztikarból polgári tisztikar. *Történelmi Szemle*, XXXVIII/4., 341–368. A Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet honlapja, https://ti.abtk.hu/images/kiadvanyok/folyoiratok/tsz/tsz1996_4/hajdu.pdf (Letöltés dátuma: 2023. 06. 22.)
- [12.] Istók, B. (2019): Netnyelvészeti kaleidoszkóp. *Eruditio – Educatio* 14(1), 83–99.
- [13.] Köves, J. J. (1988). *Illik tudni. A kulturált viselkedés szabályai*. Budapest.
- [14.] Molnár, K. (2002) Stílusrétegek és műfajok a rendvédelmi kommunikációban. *Belügyi Szemle* 70(11–12), 238–247.
- [15.] Reményi, A. Á. (2000) Nyelvhasználat és hierarchia: munkahelyi csoportok megszólítási rendszerének diadikus elemzése. *Szociológiai Szemle* 10(3), 41–59. <https://szociologia.hu/dynamic/0003remenyi.htm>
- [16.] Suba, L. (2022). Kommunikációs alapismeretek. In Suba L., Szabó A. (Eds.), *Integrált pénzügyőri ismeretek II.* (pp.: 187–212.). Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata.
- [17.] Szili, K. (2003). A magázás-tegezés lélektanáról. In Hajdu M. – Keszler B. (Eds.), *Köszöntő könyv Kiss Jenő 60. születésnapjára.* (pp.: 366–370.) ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézete, Magyar Nyelvtudományi Társaság.
- [18.] Terpstra, J. – Fyfe, N. R. – Salet, N. (2019) The Abstract Police: A conceptual exploration of unintended changes of police organisations. *The Police Journal*, 92(4), 339–359. <https://doi.org/10.1177/0032258X18817999>
- [19.] Uricska, E. (2020a). Rendészeti közösségi oldalak a szaknyelvoktatásban. *Educatio*, 29(4) 653–662. <https://doi.org/10.1556/2063.29.2020.4.10>

- [20.] Uricska, E. (2020b) Közösségi rendészet – közösségi oldalak? Elméleti háttér és a rendészeti digilektus fogalmának bevezetése. *Magyar Rendészet*, 2020/2., 153–168. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.2.8>
- [21.] Uricska, E. (2022) E-közösségi rendészet – A közösségi rendészet pragmatikája a magyar rendőrség online felületein. ABSolute VI. – Alkalmazott Bölcsészet Konferencia, ELTE BTK HÖK & DOSZ Nyelvtudományi Osztály. Absztraktfüzet.
- [22.] Uricska, E. – Lippai, Zs. (2023) E-közösségi rendészet – A közösségi rendészet pragmatikája a magyar rendőrség online felületein. (megjelenés alatt)
- [23.] Zsigovits, L. (2016) Vámosok és határőrök a határforgalom-ellenőrzésében 1945–2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI/51., 109–140. <https://doi.org/10.31627/RTF.XXVI.2016.51N.109-140P>

Jogforrások

- [1.] 2020. évi CXXX. törvény a Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományának jogállásáról
- [2.] A Nemzeti Adó- és Vámhivatal vámszakmai és nemzetközi ügyekért felelős szakmai helyettes által kiadott 2153/2016/VNH szabályzat az alaki szabályokról. Letöltés dátuma: 2023. 06. 22. Forrás: NAV intranet (nem publikus)